

Fragments no K. Skalbes pasakas ‘Kaķīša dzirnaviņas’

No tā laika, kad ķēniņiene bij mirusi, zālēs, kur zilās glāžu sienās vēl klusi un slepeni spoguļojās lielas zelta lampas, - vairs nededza ugunis. Sen bērū skujuas bij noslaucītas no trepēm, bet viņu smarža vēl valdīja pār ķēniņa dvēseli. Tik ilgi - kamēr zelta vainags sāka rūsēt viņam aiz skumjām uz galvas.

Šī lēkme viņam bij uznākusi pēc ķēniņienes nāves. Viņš to jau bij aizmirsis un sēroja par visu, ko cilvēki, lopī un zvēri cieta pasaulē. Par varoni, kam krūtīs rūsēja ienaidnieka šķēpa gals, par purva strazdiņu, kas mocījās gana zēna cilpā, un pat par vaguliņu, ko samīn uz ceļa nevainīga bērna kājas. Tas bij pavisam, pavisam savāds ķēniņš. Visas sāpes, kas pasaulē gadījās, kā bultas atrada viņa sirdi. Viņš sēdēja salicis savā krēslā, ar rokām saņņaudzis krūtīs. Gan veikli galma dakteri deva viņam padomu apkalt sirdi ar zelta stīpām, tad viņa nedrebēšot tik viegli pretim katrai nopūtai. Bet ķēniņš neklausīja. Viņam bij mīļas nelaimīgo nopūtas, kas maldījās caur laikiem un tālēm. Viņš sildīja tās pie savas sirds kā nosalušus bērnus, kuri spiedās klāt pie viņa krūtīm ar sastingušām rociņām. [...]

Ilzīte [*ķēniņa meita*] saņņēma melderi [*kaķīti*] klēpī, ienesa zālē un nolika pie vecā ķēniņa kājām. Viņš paskatījās, aci piemiegdams, slimā ķēniņā, nogūlās uz ķepiņām un sāka stāstīt, kā viņam bijušas dzirnavas, kā melnais runcis tās atņņēmis, kā meitas aizraidījušas viņu un kā puikas mocījuši. Un visu to viņš pieminēja bez dusmām, bez naida un sāpēm. Ķēniņš klausījās viņā un brīnījās, kā tik viegli var sāpes pieminēt, un asaras klusi kāpa viņam acīs kā silts, zilgans ziemas prieks, kurš paceļas no balti nosniguša dārza un mīksti spiež pieri. Jā, jā, viņš vēl nebij zinājis, ka sāpes var tik viegli lidot un dūkt kā baltas sniega pārslas, kuras atstāj tālu apakšā izmociētās zemes dubļus. Sāpes viņam bij bijušas rūgtas un padarījušas dzīvi tumšu un rūgtu, nodzēsušas zālēs zelta lampas un sauli debesīs. Sāpēm bij tik dzeloņi, un ikviens dzelonis atrada viņa sirdi, bet nu viņām bij viegli, balti ziedu spārni. Un viņš varēja raudāt un smaidīt, kā smaida sniegs pār dubļos nogrimušu zemi.

Kad kaķītis bij beidzis savu stāstu, ķēniņš paņņēma viņu uz ceļiem un prasīja:

«Saki - ko lai es daru melnajam runcim?» «Ei, ķēniņ, es nepiemīnu ļaunu,» kaķītis atbildēja.

«Un ko lai es daru tavām nepateicīgām meitām?» «Dari viņām tikai labu. Kad es kā ubags aizgāju pasaulē, tad jau bija sāpju diezgan. Kāpēc vairoto sāpes? Lai vairojas labāk prieks.»

«Tev taisnība, kaķīt,» ķēniņš domīgi teica. «Reiz es gribēju pakārt laupītāju, bet tas sāpēja viņa mātei. Un mātes bēdas sāpēja viņa māsai, un meitas sāpes sāpēja viņas dārzam: puķes novīta un ābeles nobirdināja negatavus augļus, jo meita ziedā aiz bēdām aizmīrsa viņas apliet. Tad es piedevu laupītājam tāpēc, ka negribēju vairoto sāpes pasaulē.»

Un ko lai es daru tiem puikām, kas tevi tik nežēlīgi mocīja?» ķēniņš prasīja.

«Ei, ķēniņ, es nepiemīnu ļaunu. Šie mazie ļaudis ir tik ziņkāriģi. Viņi vēl nezīn, kā sāp. Viņi grib redzēt sāpes un priecājas, kad kaķis mokās. Gan dzīve ievainos viņu jaunās dvēseles un tie zinās, kā sāp. Tad mēs vēl palīksim labi draugi.»

Tad ķēniņš piecēlās no krēsla un lika aizdegt savas zelta lampas. Un tās viena pakaļ otrai atspīdēja zaļos sienu spoguļos un viena pakaļ otrai meta gaišas liesmu lapas sejās un acīs ķēniņam un mazai princesei Ilzītei, kad tie, kā no klusa viņņa pacelti, izgāja caur pils istabām, kuras aizdegās tūkstošās prieka ugunīs.